

нують психологічну готовність через сукупність мотиваційних, пізнавальних, емоційних і вольових якостей особистості і мають на увазі під нею загальний психофізіологічний стан, що забезпечує актуалізацію можливостей.

Аналіз наукової літератури показав, що психологічна готовність у рамках екстремальної психології розглядається в тісному взаємозв'язку з такими поняттями, як психологічна підготовка, надійність психіки, психологічний стан, психологічний вибір, прогнозування станів та екстремальна ситуація. Дослідженням поведінки особистості в екстремальних умовах займалися У. Томас, Ф. Знанецький (будь-яка активність особистості – це вирішення певної ситуації), Р. Лазарус, С. Фолькман (психологічне подолання) та ін. У свою чергу, А. Нузу, Т. Дзуріла, М. Голдфрід першими описали процес психологічного вирішення особистістю проблем, викликаних екстремальною ситуацією, або копінг-процес.

Незважаючи на різноманіття визначень психологічної готовності, всі автори сходяться на тому, що готовність до діяльності – це схильність суб'єкта орієнтувати свою діяльність певним чином.

Професійна діяльність поліцейських висуває підвищені вимоги до якості їх підготовки. Формування психічної стійкості та психологічної готовності проходить через плідне вивчення предметів, особливо тактичної та психологічної підготовки. Професійна діяльність в екстремальних умовах висуває до особистості певні вимоги, такі як: сильна нервова система, певний рівень схильності до ризику та емпатії, високий рівень стресостійкості тощо.

Серед вимог до психологічної підготовки найголовнішою визначається емоційно-вольова стійкість, а саме діяльність нервових центрів індивіда в складних умовах, стійкість до подолання певних перешкод у неочікуваних ситуаціях та готовність активно діяти.

Процес формування психологічної готовності працівників поліції до діяльності в екстремальних умовах є динамічним і суперечливим. В ході його формуються і удосконалюються специфічні знання, уміння, навички і якості. Результати службової діяльності можуть бути різними, оскільки кожен поліцейський може мати різний рівень психологічної готовності, який залежить від особистісних якостей та ефективності попередньої підготовки.

Наукові дослідження показують, що психологічна готовність до професійної діяльності є важливою складовою професіоналізму, яка обумовлена певними особистісними характеристиками, які необхідно враховувати при підготовці працівників силових структур до роботи у складних екстремальних ситуаціях.

Отже, служба в поліції є особливим видом діяльності, яка здійснюється не просто в складних, а в екстремальних умовах, вимагає не тільки значних психічних та фізичних затрат, а й іноді пов'язана з ризиком для життя та здоров'я. Тому практична підготовка поліцейських повинна включати ефективну систему психологічної підготовки.

1. Артюшин Г. Проблема визначення готовності співробітників правоохоронних органів України до професійної діяльності. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?hl=uk&as> (дата звернення 20.02.2019).

2. Брижатиї С. Особливості професійної готовності офіцерів запасу до діяльності в екстремальних умовах. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar> (дата звернення 20.02.2019).

3. Ильин Е.П. Психология индивидуальных различий. М.: ВЛАДОС, 2004. 716 с.

4. Пілецька Л.С. Психологічні особливості професійної самосвідомості військовослужбовців. URL: <https://scholar.google.com.ua/scholar?hl=uk&as> (дата звернення 20.02.2019).

Козинець Інна Іванівна

доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат педагогічних наук, доцент

Петрова Яна Іванівна

викладач кафедри економіки та фінансів
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗНАЧЕННЯ ОСВІТИ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Освіта – один з найважливіших компонентів національної безпеки будь-якої країни. Мета галузі освіти – розвиток та становлення гармонійної, соціально активної, творчої особистості, з одного боку, та забезпечення економічного й соціального прогресу суспільства – з іншого. У період глобалізації позиції окремих держав на мапі світу визначаються не лише прогресом інтелектуально-освітньої, фінансово-промислової та військово-технічної галузей,

а й розвитком освіти, науки, культури.

Національна безпека держави – це категорія та в той же час стан держави, що показує рівень захищеності базових інтересів, цінностей, прав та свобод людей, а також і цілого суспільства від ризиків і загроз зовнішнього та внутрішнього середовищ.

На нашу думку, розглядати національну безпеку сьогодні лише з точки зору забезпечення політичної безпеки країни і недоторканності її державних кордонів та суверенітету території не достатньо. Необхідно враховувати такі чинники, як духовний, економічний, культурний, демографічний, адже вони безпосередньо впливають на позитивний розвиток суспільства, його соціальних, територіальних і етнічних груп. Вважаємо, що саме освіта й наука, розвиток технологій стають надзвичайно важливою основою майбутнього розвитку будь-якої держави. Вони і є основою її національної безпеки.

З нашої точки зору, ступінь розвитку освіти впливає на рівень національної безпеки. Не може бути економічної та військової безпеки як стану держави без соціальної складової – якісно підготовлених фахівців, імплементації в освітній процес наукових розробок та досягнень. Ми вважаємо інвестиції в освітню галузь в цілому та в окремі заклади освіти різних рівнів (вищої освіти перш за все) довгостроковим стратегічним внеском у розвиток інтелектуального потенціалу нації. Тому розглядаємо тему пошуку джерел фінансування освіти, диверсифікацію їх та імплементацію кращого світового досвіду у галузі фінансування освіти як тему для подальших наукових досліджень.

На ролі освіти наполягав С.П. Пономарьов, коли зауважував, що для запобігання зовнішнім загрозам при організації функціонування апарату державних органів всередині держави безумовним пріоритетом у діяльності держави має бути: підвищення рівня соціального захисту населення; робота у сфері розвитку освіти і науки; економічне забезпечення; політична рівновага; ефективна діяльність правоохоронних органів та ін. Пріоритетами соціальної політики держави є створення умов для розвитку трудового потенціалу народонаселення, формування середнього класу, недопущення надмірної диференціації населення за рівнем доходів, надання адресної підтримки незахищеним верствам населення, всебічний розвиток освіти, культури, поліпшення охорони здоров'я населення [2].

Відповідно до статті 1 Закону України «Про національну безпеку України» від 2018 року, національна безпека – це національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Тобто це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства й держави, за якої забезпечуються: сталий розвиток суспільства; вчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, боротьби з корупцією, прикордонної діяльності та оборони, міграційної політики, охорони здоров'я, освіти та науки, науково-технічної та інноваційної політики, культурного розвитку населення; забезпечення свободи слова та інформаційної безпеки, соціальної політики та пенсійного забезпечення, житлово-комунального господарства, ринку фінансових послуг, захисту прав власності, фондів ринків й обігу цінних паперів, податково-бюджетної та митної політики, торгівлі та підприємницької діяльності, ринку банківських послуг, інвестиційної політики, ревізійної діяльності, монетарної та валютної політики, захисту інформації, ліцензування, промисловості та сільського господарства, транспорту та зв'язку, інформаційних технологій, енергетики та енергозбереження, функціонування природних монополій; використання надр, земельних та водних ресурсів, корисних копалин, захисту екології і навколишнього природного середовища та інших сфер державного управління в разі виникнення негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам. У свою чергу, національні інтереси – життєво важливі матеріальні, інтелектуальні й духовні цінності українського народу як носія суверенітету і єдиного джерела влади в Україні, визначальні потреби суспільства і держави, реалізацію яких гарантує державний суверенітет України та її прогресивний розвиток [1].

У законі акцентовано увагу на збереженні та зміцненні науково-технологічного потенціалу, утвердженні інноваційної моделі розвитку; розвитку духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу українського народу, що неможливо без здійснення цілеспрямованої, реалістичної та прогресивної державної політики в галузі освіти й науки.

У найвужчому розумінні ми розглядаємо безпеку держави як галузь, що базується на продуктивних силах, тобто чим вищий рівень кваліфікації та освіти у представників сфери, тим краще реалізуються функції безпеки. Іншими словами, людський ресурс потребує якісної підготовки для провадження та розвитку безпеки. А в найширшому, стратегічному, плані рівень безпеки також визначається станом системи освіти.

Освітня реформа, за офіційною інформацією Урядового порталу, передбачає систем-

ну трансформацію сектора, головна мета якої – нова висока якість освіти на всіх рівнях: від початкової школи до вищих навчальних закладів. Головним завданням освіти має бути формування свідомих, суспільно активних громадян, здатних забезпечити економічне зростання і культурний розвиток країни. Крім того, у науковій сфері реформа покликана зупинити ізоляцію і стагнацію у сфері досліджень, сформулювати запит на якісну підготовку дослідників та якісні розробки в галузі фундаментальних і прикладних наук, скоротити розрив між дослідженнями та впровадженням їх результатів, інтегрувати вищу освіту й науку України в освітній та дослідницький простір Європейського Союзу [3].

Підтримуємо тезу управлінців від Міністерства освіти та науки України про те, що потужну державу з конкурентною економікою, висококваліфікованим людським потенціалом і високий рівень національної безпеки може забезпечити тільки суспільство, основою якого є конкурентоспроможні, освічені, творчі, відповідальні люди з високими духовними якостями. Саме така мета реформи освіти в Україні сьогодні. Система освіти та вимоги до неї мають постійно оновлюватися з урахуванням макро- та мікроекономічних чинників та потреб суспільства, мобільності та рівня кваліфікації працівників. Освітня та наукова галузь має бути важелем соціальної рівності, економічного розвитку і конкурентоспроможності, а також і національної безпеки України.

1. Про національну безпеку: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. С. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>

2. Пономарьов С.П. Основні напрямки діяльності держави у сфері забезпечення безпеки та оборони України. *Forum Prava*. 2018. № 2. С. 109–114.

3. Урядовий портал URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-osviti>.

Колосков Валерій Васильович
доцент кафедри спеціальних дисциплін
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ОПЕРАТИВНИХ КАДРІВ ДЛЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

З набранням чинності 1 серпня 2003 року Закону України "Про Державну прикордонну службу України" зроблено новий крок у розвитку охорони державного кордону, приведення її до рівня світових стандартів. Але це один з важливих етапів. Другий – це практична реалізація вимог даного Закону. Тут на перше місце виступає людський фактор з усіма його позитивними і негативними моментами.

Для втілення в життя положень "Закону про ДПСУ" потрібно віднайти нові підходи до підвищення професіоналізму кожної посадової особи усіх ланок прикордонної служби і особливо в оперативних підрозділах Держприкордонслужби України, а це, в свою чергу, вимагає від Національної академії ДПСУ підвищення освітнього рівня як охоронців кордону загалом, так і оперативних працівників зокрема. І тут вирішальна роль у досягненні успіху належить не лише генералам та офіцерам, яким довірено керівництво регіональними управліннями, органами та підрозділами охорони кордону, але, в першу чергу, науково-викладацькому складу академії.

Сьогодні ДПСУ, як ніколи, відчуває потребу в молодих, професійно підготовлених, самовідданих, з високим рівнем культури і моралі кадрів. Ця проблема набуває все більшої актуальності в силу новизни поставлених завдань, пов'язаних з військовими діями на Сході України.

Чи готова вже зараз кафедра спеціальних дисциплін до адекватного реагування на всі ці зміни і вимоги? З урахуванням того, що запрограмовано в масштабах реформування ДПС України, кафедра повинна взяти активну участь у виробленні свого бачення проблем, які стоять на порядку денному, в першу чергу акцентуючи увагу на питаннях оперативного забезпечення охорони кордону.

Вирішальним фактором успішної реалізації завдань по оперативному забезпеченню охорони державного кордону є умілий і якісний підбір оперативних працівників, для яких патріотизм, вірність службовому і громадянському обов'язку не пафос, а зміст життя. Це досить нелегка справа, але ще більш складна справа підбраного для оперативного підрозділу працівника відповідним чином підготувати. Перед нами при цьому постає цілий ряд проблем, вирішення яких у багатьох випадках від нас особисто не залежить. По-перше, ми повинні враховувати, що кадровий склад оперативних підрозділів Держприкордонслужби України суттєво омолодився. З іншого боку – активна динаміка кадрових процесів, жива